

İKİNCİ LÜBNAN SAVAŞI: BİR YENİDEN DEĞERLENDİRME

Murat YEŞİLTAŞ ve Ali BALCI*

Özet

Elinizdeki bu çalışma İsrail'in 2006 Lübnan işgalinin yeniden bir değerlendirmesini yapmak suretiyle, savaşın gelişimini ve ortaya çıkarmış olduğu maliyetin analizini yapmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede söz konusu çalışma birçok araştırmannın da vurguladığı gibi iki temel bağlam üzerine odaklanmaktadır. İlk olarak, savaşın daha işgal başlamadan önce planlanmış olduğunu ve İsrail'in bunun için bir gerekçe beklediğini savunmaktadır. İkinci olarak da, savaş sonrası yayınlanan raporlara odaklanmak suretiyle İsrail'in bir savaş yöntemi olarak "toplu cezalandırma" çerçevesinde hareket ettiğini ve uluslararası savaş hukukunu askıya aldığını vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: *İkinci Lübnan Savaşı, Hizbullah, Lübnan, İsrail.*

THE SECOND LEBANON WAR: A REAPPRAISAL

Abstract

This study attempts to analyze the process and humanitarian costs of Israel's a thirty-four-day war against Lebanon in the summer 2006. As it is stressed in many studies about the war, we will underline two points. Firstly, we will argue that the war had already planned before the invasion started and Israel had been waiting an excuse for initiating the war. Secondly, by focusing on the some reports which were published after the war, this study posits that Israel used "collective punishment" as a technique of war against the Lebanese and it suspended international law of war.

Key Words: *Second Lebanon War, Hizbullah, Lebanon, Israel.*

---

* Murat Yeşiltaş: Marmara Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Araştırma Görevlisi, Ali Balci: Sakarya Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Araştırma Görevlisi.

Giriş

2006 yazında İsrail Savunma Güçleri, Lübnan'daki Hizbullah örgütünün İsraili askerleri kaçırmaya bir tepki olarak İkinci Lübnan Savaşı adı altında 34 gün süren bir savaş başlattı. Söz konusu savaş, Ortadoğu ölçeğinde bazı siyasal dengeleri yeniden şekillendirmiş olsa da, İsrail'in yürütmüş olduğu operasyonun ortaya çıkardığı tablo siyasal özelliği dışında birçok tartışmayı da gündeme getirdi. Bu tartışmaların en başında gelenlerinden biri ise, ABD'nin şartsız desteği ve uluslararası kamuoyunun müdahale etme konusunda geç davranmasının bir sonucu olarak İsrail'in orantısız güç kullanmak suretiyle Lübnan'a yönelik toplu bir cezalandırma yöntemini kullanmış olmasıydı. İşgalin başlamasından seyrine kadar tüm aşamalarda söz konusu cezalandırma yöntemi açık bir şekilde ortaya çıktı ve savaşın ardından yayınlanan birçok raporda bu durum açıkça vurgulandı.

Elinizdeki bu çalışma İsrail'in 2006 Lübnan işgalinin yeniden bir değerlendirmesini yapmak suretiyle, savaşın gelişimini ve ortaya çıkarmış olduğu maliyetin analizini yapmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede söz konusu çalışma birçok araştırmanın da vurguladığı gibi iki temel bağlam üzerine odaklanmaktadır. İlk olarak, savaşın daha işgal başlamadan önce planlanmış olduğunu ve İsrail'in bunun için bir gerekçe beklediğini savunmaktadır. İkinci olarak da, savaş sonrası yayınlanan raporlara odaklanmak suretiyle İsrail'in bir savaş yöntemi olarak "toplulara cezalandırma" çerçevesinde hareket ettiğini ve uluslararası savaş hukukunu hiçe saydığını vurgulamaktadır.

İşgalin Başlaması: 'Meşruluk' Arayışı

12 Temmuz 2006'da Hizbullah, İsrail askerlerini esir almayı ve İsrail ordusunun elinde tuttuğu üç Lübnan askerini kurtarmayı amaçlayan "Operation Truthful Promise" (Gerçek Vaat Operasyonu) adında bir operasyon başlattığını duyurdu.¹ Sınırı geçen Hizbullah güçleri sürpriz bir saldırı başlatarak, Zarit ve Shetula yerleşim bölgeleri arasındaki sınırda devriye görevinde bulunan İsrail Ordusu'na ait iki askeri ve araçta bulunan üç İsrail askerini öldürdü. Söz konusu araçlardaki askerlerin ikisini yaraladıktan sonra Hizbullah güçleri iki İsrail askerini esir alarak Lübnan'a kaçırdı. Olayın hemen ardından kaçırılan askerleri kurtarmak amacıyla İsrail ordusu zırhlı araçlarını sınırın Lübnan tarafına gönderse de, operasyon beklendiği gibi sonuçlanmadı ve tanklardan biri mayına çarparken, dört İsrail askeri de hayatını kaybetti.² Esirleri kurtarma

---

¹ Savaşın öncesi, gelişimi ve sonrasında yaşanan gelişmelerin ayrıntılı bir değerlendirmesi için bkz., Filiz Cicioğlu, "Lübnan 2006", *Ortadoğu Yıllığı 2006*, içinde (der.) Kemal İnat ve Muhittin Ataman, Nobel Yayınları, 2007, ss. 151-183.

² "Hezbollah Raid Boosts Group's Image", *The Guardian*, July 12, 2006; "8 Soldiers killed, 2 snatched in Hezbollah border attacks", *Haaretz*, July 13, 2006; "IDF retrieves

operasyonu bir gün sonra İsraili yetkililerin hava, kara ve denizden başlatılan “Operation Just Reward” adındaki harekâtın İsrail’in “kuzey bölgelerine yönelik Hizbullah’ın saldırı düzenleme kapasitesini ortadan kaldırına kadar devam edeceğini”³ açıklamalarıyla geniş kapsamlı bir işgal planına dönüştü.

İsrail ordusunun gerçekleştirdiği operasyonun geniş kapsamlı bir harekâta dönüşeceği İsrail Başbakanı Ehud Olmert’in Hizbullah’ın saldırısına ilişkin aynı gün yaptığı açıklamasında net bir şekilde görülebilir: “Bu sabahki olay bir terör saldırısı değildir, İsrail’e nedensiz bir şekilde saldıran egemen bir devletin eylemidir. Hizbullah’ın da bir parçasını oluşturduğu Lübnan hükümeti bölgenin istikrarını sarsmaya çalışıyor.”⁴ İsrail’in Birleşmiş Milletler (BM) Büyükelçisi Dan Gilerman daha da ileri giderek aynı günün ilerleyen saatlerinde yaptığı açıklamada İran, Suriye ve Hizbullah’ı bir bütün olarak değerlendirdi ve sadece İsrail’in kuzey sınırını değil “bütün bölgeyi tehdit eden terör eksenini durdurulmalı” şeklinde bir ifade kullanarak⁵ kaçırma olayının boyutlarını genişletmekten çekinmedi.

İsrail’in saldırılarına ve İsraili yetkililerin demeçlerine Hizbullah’ın tepkisi ise esirlerin iadesi konusunda kendi şartlarını açıklamak oldu. Hizbullah lideri Şeyh Hasan Nasrallah, esirlerin geri verilmesinin tek bir şartla mümkün olduğunu bunun da İsrail’in elinde tuttuğu 4 Lübnanlıyı geri vermesiyle sağlanabileceğini deklare etti.⁶ Hizbullah’ın esir değişimi kapsamında İsrail’den talep ettiği Lübnanlılardan ilki 1979’da Filistin Özgürlük Cephesi’nin düzenlediği ve 4 İsrail askerinin öldürüldüğü sınır operasyonu sırasında tutuklanan Samir Kunta’ydı. Bunlarda ikincisi 1978’de İsrail kuvvetlerine karşı yürütülen operasyona katıldığı gerekçesiyle tutuklanan Lübnanlı bir Hıristiyan olan Yahya Skaff, üçüncüsü Lübnan’dan İsrail’e giden ve daha sonra İsrail vatandaşlığına geçen fakat Hizbullah için casusluk yaptığı gerekçesiyle tutuklanan Lübnanlı Yahudi Nissim Naser’dı. Sonuncusu ise taraflar arasındaki çatışmada bir rolü olmayan ve Ekim 2005’de Lübnan sahillerinde balık tutarken kaybolan genç bir balıkçı olan Muhammed

---

bodies of four tank soldiers killed in South Lebanon”, *Haaretz*, July 14, 2006 (Haaretz’den yapılan alıntılar aksi belirtilmedikçe ilgili gazetenin internet sayfasından yapılmıştır.)

³ Amihai Zippor, “Israel Forces: Sea, Air and Land Blocade of Lebanon”, *Israel Hasbara Committee*, July 13, 2006 [http://www.infoisrael.net]

⁴ “Israeli Forces Enter Lebanon After 2 Soldiers Are Seized”, *New York Times*, July 12, 2006

⁵ “Israel holds Lebanon government responsible for Hezbollah attack”, *Haaretz*, July 13, 2006

⁶ Michele K. Esposito, “Quarterly Update on Conflict and Diplomacy”, *Journal of Paletsine Studies*, Vol.: XXXVI, No.: 1, Autumn 2006, s. 129

Farran'dı. İsrail tarafı ise daha önce yaptığı açıklamalarda Farran dışında diğer üç kişinin elinde olduğunu kabul etmişti.

Planlı Bir Operasyon: 'Meşruluk' Öncesi Çabalar

Savaşın başlamasıyla birlikte işgalin İsrail askerlerinin kaçırılmasının bir sonucu mu yoksa uzun dönemli bir işgal planının hayata geçirilmesi mi olduğu kısa süre içinde en fazla tartışılan konulardan biri haline geldi. Görüntü birincisinden yana bir algılamaya neden olmuştu ve *Los Angeles Times* üç gün arayla yayınlanan iki yazısında saldırıların temel sorumlusu olarak Hizbullah'ı göstermişti. İlk yazıda "her halükarda İsrail'in provoke edildiğini" belirten⁷ gazete ikinci yazıda daha net bir tutum sergileyerek "sorumluluğun... tek tarafı" olduğunu ve "bunun da Hizbullah" olduğunu ilan etmişti.⁸ Özellikle Amerikan medyası savaş boyunca bu algılamının bir devamı olarak yaşanan günlük çatışmalardan da büyük ölçüde Hizbullah'ı sorumlu tutmaya devam etti. Bu bağlamda merkez medya Hamas'ın terör eylemlerine geniş yer ayırırken, savaşın başlamasından bir hafta sonra yayımlanan bir rapor da ABD'deki hiçbir önemli gazetenin İsrail'i özellikle sivil bölgelere ve ülkenin altyapısına yönelik saldırılarından dolayı mahkûm etmediğini göstermişti.⁹

Fakat öte yandan, *Bar-İlan Üniversitesi*'nden Siyaset Bilimi Profesörü Gerald Steinberg'in de ifade ettiği gibi, "1948'den beri gerçekleşen İsrail savaşlarından İsrail'in en hazırlıklı olduğu savaş buydu". Steinberg iddiasını daha da güçlendirmek için "bir yıldan daha uzun bir süre önce üst düzey İsraili bir komutanın Lübnan'a saldırı planlarını Amerikalı ve diğer diplomatlara gösterdiği" bilgisini de veriyordu.¹⁰ Yine İngiltere'nin saygın gazetesi *The Guardian*'ın yazarlarından George Monbiot, "İsrail Hizbullah'ın tahrik edici saldırılarına cevap verdi, doğru mu? Yanlış" başlıklı yazısına İsrail'in 2000 yılında bölgeden çekilmesinden sonra küçük çaplı birçok çatışma ve kaçırma olayı yaşanmasına rağmen, neden bu sefer bu kadar şiddetli bir tepkide bulunmuştur şeklinde kritik bir soru sorarak başlıyordu. Monbiot'a göre, bu sorunun cevabı "saldırının asker kaçırmaya bir tepki olmadığı aksine aylar öncesinden planlanmış" bir şey olduğu şeklindeydi.¹¹

---

⁷ "Israel's Risky Response", *Los Angeles Times*, July 14, 2006

⁸ "Middle East: Response and Responsibility", *Los Angeles Times*, July 17, 2006

⁹ John Mearsheimer ve Stephen M. Walt, *The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, Farrar, Straus And Grioux, New York, 2007, s. 322

¹⁰ Matthew Kalman, "Israel set war plan more than a year ago Strategy was put in motion as Hezbollah began increasing its military strength", *San Francisco Chronicle*, July 21, 2006

¹¹ George Monbiot, "Israel responded to an unprovoked attack by Hizbullah, right? Wrong" *The Guardian*, August 08, 2006

İsrail'in Lübnan işgalinin önceden planlandığına yönelik kuşkuları artırabilecek diğer bir gelişme ise ABD'nin söz konusu işgale bakışında görülebilir. İşgal öncesi dönemde "İsrail'in er ya da geç [işgale] başvuracağına dair güçlü bir inanca sahip olan"¹² Washington yönetiminin söz konusu işgali desteklemek için de bazı gerekçeleri vardı. Bunlardan ilki ve en önemlisi güneydeki Hizbullah egemenliğinin ortadan kaldırılmasıyla mevcut Lübnan hükümetinin daha da güçlendirilmesi idi. Diğer bir gerekçe ise, Hizbullah operasyonu aracılığıyla ABD'nin İran üzerine uyguladığı baskıya meşruluk kazandırma ya da daha da önemlisi söz konusu baskıyı askeri müdahaleye dönüştürme çabası olarak gösterilebilir. Zira eski üst düzey bir istihbarat yetkilisinin aktardığına göre, 2006'nın ilkbaharında ABD Hava Kuvvetleri'nden üst düzey uzmanlar İran'ın nükleer altyapılarına yönelik olası bir saldırıyı planlamak için İsrail Hava Kuvvetleri'ndeki meslektaşlarıyla görüşmelere başlamıştı.¹³ Öte yandan birkaç İsrailli yetkili de Hizbullah'ın İsrail askerlerini kaçırmıştı kısa bir süre önce ABD yönetiminden işgale ilişkin "yeşil ışık" almak için Washington'a ayrı ayrı ziyaretlerde bulunmuşlardı.¹⁴

Bütün bu yorumlardan daha önemlisi, operasyonu soruşturmakla görevlendirilen Winograd Commission'un bulguları açıkça operasyonun önceden planlanmış olduğunu gösteriyordu. Komisyona konuşan Olmert, askerlerin kaçırılmasına tepki olarak aldıkları geniş kapsamlı askeri operasyon kararının operasyonun başlamasından dört ay önce yani Mart 2006'da alındığını ifade etti.¹⁵ Yine Olmert'e göre, operasyon düzenlenmesine ilişkin ilk toplantı 8 Ocak 2006'da, kendisinin görevi Ariel Şaron'dan devralmasından dört gün önce yapılmıştı. Bu ilk toplantı da, Şaron'un Kasım 2005'de Hizbullah'ın başarısızlıkla sonuçlanan asker kaçırmaya eyleminden sonra orduya Lübnan'a yönelik olası bir askeri operasyon için "hedefler listesi" hazırlama emrinin bir uzantısıydı. Olmert ayrıca komisyona, planlananlar doğrultusunda Şaron nasıl davranacaktıysa kendisinin de Lübnan savaşında aynı şekilde davranmış olduğunu da açıkladı.

İşgalin Gelişimi: Toplu Cezalandırma

Uzun süre önceden planlandığı açık olan söz konusu harekâtın adını saldırıların ikinci gününde "Operation of Change Direction" olarak değiştiren

---

¹² Seymour M. Hersh, "Washington's interests in Israel's war", *The New Yorker*, August 08, 2006

¹³ Seymour M. Hersh, "Washington's interests in Israel's war"

¹⁴ Seymour M. Hersh, "Washington's interests in Israel's war"

¹⁵ Aluf Benn, "Report: Interim findings of war won't deal with personal failures", *Haaretz*, March 08, 2007

İsrail, Lübnan Başbakanı Fuad Sinyora'nın televizyonda ulusa yönelik mesajında yaptığı "Birleşmiş Milletlerin desteğinde acil bir ateşkes" çağrısını dikkate almayacağını ve harekâtın kaçırılan iki İsrail askeri kurtarılanlara kadar devam edeceğini açıkladı.¹⁶ Harekâtın kısa süre içinde Hizbullah militanlarının konuşlandığı Lübnan'ın güneyiyle sınırlı kalmayarak Lübnan'ın geneline yayılması operasyonun sadece iki askeri kurtarmayı amaçlamadığını daha kapsamlı bir hedef güttüğünü gösteriyordu. Emekli İsraili bir ordu görevlisi Gal Luft'a göre, "İsrail Beyrut'taki elit kesimin ağır kayıplar almasını sağlayarak Lübnan halkı ve Hizbullah destekçileri arasında bir bölünme oluşturmaya çalışıyor. Mesaj gayet açık, şayet klimalarınızın çalışmasını, alışveriş için Paris'e uçabilmeyi istiyorsanız, kumdan başınızı çıkarmalı ve Hizbullah'ı devirmek için harekete geçmelisiniz."¹⁷ Bu bağlamda daha çatışmanın ikinci gününde, 13 Temmuz'da, İsrail hava kuvvetleri Beyrut yakınlarındaki Lübnan Uluslararası Havaalanı'nı bombalamak suretiyle uluslararası uçuşları engelleyerek Lübnan'daki elit kesimin savaşı yakından hissetmesini sağladı.¹⁸

Savaş'ın sadece Hizbullah'ı değil, bütün Lübnan'ı cezalandırmak amacı güttüğü İsraili politika yapımcılarının demeçlerinde de açıkça görülebilir. Cezalandırma kampanyasının amacı Lübnan liderlerine Hizbullah'ın eylemlerinden sorumlu oldukları ve Hizbullah'ın İsrail'e saldırdığı her durumda bir bütün olarak ülkenin bunun bedelini ödeyeceği mesajı göndermekti.¹⁹ İsrail Başbakanı Olmert bu doğrultuda yaptığı bir açıklamada Hizbullah saldırılarından "Lübnan'ın sorumlu olduğunu ve Lübnan'ın eylemlerinin sonuçlarına katlanacağını" belirtti.²⁰ Söz konusu ifadeyle Lübnan hükümetini hedef alan Olmert, ülkesine karşı yapılan saldırıların terörist saldırılar olmaktan ziyade, "egemen bir devletin saldırıları" olduğunu, bu nedenle Hizbullah'ın yaptıklarından tüm Lübnan'ın sorumlu olduğunun altını çizdi.

Saldırının ikinci gününde ise 60 Lübnanlı sivil hayatını kaybederken,²¹ gelen uluslararası tepkiler İsrail'in ateşkesi kabul etmesi için yeterli olmadı. Avrupa Birliği İsrail saldırısının "orantısız bir güç kullanımı" olduğuna dikkat

---

¹⁶ "Israel to Lebanon: No to Ceasefire", *Ynetnews*, July 15, 2006 [http://www.ynetnews.com]

¹⁷ "Bush supports Israel's move against Hezbollah", *The Washington Post*, July 19, 2006

¹⁸ "Israel blasts Beirut Airport for 2nd day", *The Guardian*, July 14, 2006

¹⁹ Mearsheimer ve Walt, a.g.e., s. 314

²⁰ "Capture of soldiers was "act of war" says Israel", *The Guardian*, July 13, 2006; "PM Olmert: Lebanon is responsible and will bear the consequences", July 12, 2006, [http://www.mfa.gov.il]

²¹ "Hezbollah leader vows 'open war'", *BBC*, July 15, 2006 [http://news.bbc.co.uk]

çekerken, sorunun çözümü noktasında BM gözetiminde bir gücün olaya müdahil olması gerektiğinde ısrar ediyordu.²² Avrupa Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barosso ise “Lübnan’a yönelik hava ve deniz ablukasının hiçbir şekilde haklılaştırılmayacağını” açıkladı.²³ Kızıl Haç ve Af Örgütü gibi uluslararası sivil kuruluşlar da “İsrail’in Lübnan’daki sivillere ve sivil binalara karşı saldırıları bir an önce durdurması” çağrısı yaptılar.²⁴ ABD’den gelen açıklamalar ise İsrail’in geri adım atmasını değil, aksine operasyona devam etmesini destekleyen türdeydi. Başkan George W. Bush yaptığı ilk açıklamada, “İsrail’in kendini savunma hakkı olduğunu”²⁵ belirtirken, daha sonra Kongre üyelerini bilgilendirme toplantısının ardından yaptığı bir başka açıklamada İsrail ve Hizbullah gerillaları arasındaki çatışmanın “temel nedeni” olarak “terörizmi ve onun demokratik bir ülkeye yapılan terör saldırılarını” gösterdi.²⁶ Öte yandan saldırının ikinci gününde Lübnan’ın ateşkes çağrısı üzerine toplanan BM Güvenlik Konseyi de ABD’nin muhalefeti dolayısıyla bir karar almadan dağıldı. Toplantı İsrail aleyhine karar girişimlerinden farklı bir durum ortaya koymasa da, görüşmeler sırasında İsrail elçisi Gillerman’ın İsrail’in aslında Lübnan’a bu ülkenin yapmak istediğini yaparak yardım ettiğini ve Sinyora hükümetinin İsrail’i “gizli olarak desteklediği” şeklindeki açıklamaları²⁷ dikkat çekiciydi.

İşgalin ilerleyen safhalarında Hizbullah’ın Katyuşa roketleri ile İsrail’in kuzeyini tehdit etmesi bölgedeki gerilimi daha da artırdı. İsrail Savunma Bakanı Amir Peretz kuzey kenti Hayfa’da olağan üstü hal ilan edebileceğini açıklarken, Katyuşa roket uyarı sisteminin aktif hale getirildiğini belirtti. Bu sistem sayesinde roket saldırısı birkaç dakika önceden haber alınıyor ve hedefte bulunan bölgenin sakinleri sığınağa gidebilmek için belli bir zaman kazanabiliyorlardı. Petrol tesisleri ve İsrail’in en büyük limanı gibi stratejik noktaların da bu bölgede bulunması İsrail yönetimini tedbirleri artırmaya zorladı ve İsrail ordusu bölgeye üç adet Patriot füze bataryaları yerleştirme kararı aldı.²⁸ Aynı zamanda, Hizbullah’ın beklendiğinden daha güçlü çıkması üzerine İsrail bölgeye yönelik düzenlediği operasyonu daha da şiddetlendirdi. 15 Temmuz’da Tyre yakınlarında sivil bir konvoyu vuran İsrail

---

²² “US wants Hizbullah battered, not Lebanese gov’t”, *Jerusalem Post*, July 18, 2006

²³ “G-8 summit leaders split over Lebanon invasion”, *International Herald Tribune*, July 13, 2006

²⁴ Joseph Klein, “Malignant Neglect”, *FrontPageMagazine.com*, July 24, 2006 [http://www.frontpagemag.com]

²⁵ “Bush backs Israel’s attacks but worries about Beirut’s stability”, *The Boston Globe*, July 14, 2006

²⁶ “Bush supports Israel’s...”,

²⁷ Esposito, “Quarterly Update on Conflict...”, s. 130.

²⁸ “Martial law declared in the North”, *Jerusalem Post*, July 16, 2006.

ordusu 16 Lübnanlı'nın ölmesine neden olurken, aynı gün Lübnan Cumhurbaşkanı Emile Lahoud İsrail kuvvetlerinin “Lübnanlı sivillere karşı... fosfor bombası kullandığını”²⁹ açıkladı.

Artan gerilim 16 Temmuz'da gerçekleşen D-8 toplantısının da temel gündem maddesiydi. Toplantı sırasında ABD Başkanı Bush “şiddeti durdurmanın en iyi yolu şiddetin ilk nasıl başladığını anlamaktır. Bunun nedeni, Hizbullah'ın Lübnan'dan İsrail'e roket saldırısı başlatması ve iki İsrail askerini esir almasıdır... Şiddeti durdurmanın en iyi yolu Hizbullah'ı silahsızlandırmak ve saldırmasını önlemektir. Bu nedenle Suriye'ye Hizbullah'a baskı uygulaması çağrısında bulunuyorum” ifadelerini kullanırken, Rusya Devlet Başkanı Putin ise “kuvvet kullanımının dengeli olması gerektiğini... ve her ne durumda olursa olsun kan dökülmesinin en kısa zamanda durdurulması gerektiğini” ifade etti.³⁰ Toplantının ardından D-8 gurubu ateşkesin sağlanabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerektiğini açıkladı: Kaçırılan İsraililerin geri verilmesi, İsrail bölgelerine yönelik saldırının durdurulması, İsrail askeri operasyonlarının durdurulması ve İsrail kuvvetlerinin Gazze'den bir an önce çekilmesi ve tutuklu Filistinli bakan ve parlamenterlerin serbest bırakılması.³¹

D-8 toplantısının sonuç bildirisinin açıklandığı tarih olan 17 Temmuz'da İsrail ordusu Rmeileh'de bir minibüse füze saldırısı düzenledi ve saldırıda 12 Lübnanlı sivil hayatını kaybetti. Aynı gün İsrail Başbakanı Olmert, Knesset'de yaptığı konuşmada Lübnan'dan çekilme konusundaki şartlarını açıkladı: Rehinelerin geri verilmesi, tam bir ateşkes, Lübnan ordusunun Güney Lübnan'ın tamamına konuşlanması ve Hizbullah'ın bölgeden çıkarılarak Hizbullah'ın ve tüm Filistinli gurupların silahsızlandırılmasını öngören BM'nin 1559 sayılı kararının uygulanması.³² Olmert ayrıca “her bölgeyi arayacaklarını, İsrail vatandaşlarına saldırılmasına yardım eden her teröristi hedefleyeceklerini ve her terörist alt yapıyı imha edeceklerini” belirterek operasyonu ne kadar ciddiye aldıklarını da gösterdi. Bunun için İsrail yönetiminin kullandığı gerekçe ise, Hizbullah'ın Lübnanlı sivilleri kendi savaşında bir kalkan olarak kullandığıydı.³³

---

²⁹ “Lebanon under Israeli attack: Sunday roundup”, *Daily Star*, July 16, 2006.

³⁰ “Israel widens scope of attacks across Lebanon”, *International Herald Tribune*, July 16, 2006

³¹ “G8 calls for end to Mideast strife”, *CNN.com*, July 17, 2006, [http://www.cnn.com]

³² Ehud Olmert'in Knesset'de yaptığı konuşma, *Israeli Prime Minister Office*, July 17, 2006

[http://www.pmo.gov.il/PMOEng/Communication/PMSpeaks/speechknesset170706.htm]’den 21 Kasım 2006’da indirildi.

³³ Bu argümanın temellendirilmesi için bkz., “Hezbollah’s use of Lebanese civilians as human shields”, *Intelligence and Terrorism Information Center at the Center for*

İsrail saldırılarının daha da yoğunlaşmasıyla birlikte ilerleyen günlerde Lübnan tarafında ölü sayısı daha da arttı. 21 Temmuz'a gelindiğinde ajanslara göre, çatışmanın başlangıcından itibaren Lübnan tarafından hayatını kaybedenlerin sayısı 350'yi aşarken, ölen İsraililerin sayısı 34'e ulaşmıştı. İsrail ordusu Hizbullah'ın yoğun olarak konuşlandığı güney Lübnan'ın yanı sıra Lübnan'daki diğer bölgeleri de belli aralıklarla hedefe alıyordu ve 23 Temmuz'da tekrar Beyrut'u vurmaya başladı.³⁴ İsrail yönetimi, ABD Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice'ın Beyrut'a yönelik sürpriz ziyareti dolayısıyla 38 sivilin öldüğü, yüzün üzerinde de Lübnanlıların yaralandığı saldırıyı durdurduğunu açıkladı.³⁵ Rice'nin ziyareti sırasında Lübnan Başbakanı Sinyora, Washington'un İsrail'e en kısa süre içinde ateşkes yapması için baskıda bulunmasını talep etse de, ABD Başkanı Bush, Sinyora'nın bu talebini "çatışmanın temel nedeninin çözülmesi gerektiği"ni söyleyerek geri çevirdi.³⁶ Bush'un çatışmanın temel nedeni olarak algıladığı şey Hizbullah'ın Güney Lübnan'da artan gücüydü ve Washington yönetimi, İsrail kuvvetlerinin Hizbullah'ın bölgedeki etkinliğini sona erdirmeden böyle bir talebe olumlu bakmamakta kararlıydı. Bush'un politikalarıyla paralel bir şekilde Amerikan Senatosu ve Temsilciler Meclisi de ABD'deki İsrail lobisinin etkisiyle Hizbullah'ı mahkûm eden ve İsrail'in kendini savunma hakkını vurgulayan kararlar aldı. 18 Temmuz'da Senato "Hamas ve Hizbullah'ın yanı sıra bunların sponsor devletlerini de mahkum eden ve İsrail'in kendini savunma hakkının varlığını destekleyen" bir kararı oybirliğiyle alırken, Temsilciler Meclisi de 8'e karşı 410 oyla aldığı bir kararla İsrail devletine yönelik saldırıları kınamanın yanı sıra bu devletin kendini savunma hakkını desteklediğini belirtti.³⁷

Çatışmaları uluslararası gündemin ilk sırasına taşıyan bir başka olay da 25 Temmuz'da yaşandı. Lübnan'daki 4 BM askeri gözlemcisinin İsrail hava saldırısı sırasında ölmesi üzerine BM Genel Sekreteri Kofi Annan yaptığı açıklamada "Güney Lübnan'daki BM gözlemcilerinin İsrail savunma kuvvetleri tarafından *kasıtlı olarak* hedef alınmasına şaşırıldığını ve bundan derin bir kaygı duyduğunu" belirtti.³⁸ BM Güvenlik Konseyi 27 Temmuz'da aldığı bir kararla bir taraftan İsrail hükümetini söz konusu olaya ilişkin kapsamlı bir soruşturma yapmaya davet ederken, diğer taraftan da İsrail'i BM

Special Studies, December 5, 2006, [http://www.terrorism-info.org.il/malam_multimedia/English/eng_n/html/human_shields.htm]

³⁴ "IAF destroys 10 buildings in Beirut", *Jerusalem Post*, 24 July, 2006

³⁵ "Israeli Forces Push Deeper Into Lebanon", *Washington Post*, July 24, 2006

³⁶ "Israeli Forces Push Deeper Into Lebanon", *Washington Post*, July 24, 2006

³⁷ Ari Berman, "AIPAC's Hold", *The Nation*, July 29, 2006

³⁸ "Fury at 'deliberate' bombing claim", *The Guardian*, July 26, 2006, İtaliyeler orjinal değil.

personelinin korunmasına ilişkin uluslararası kurallara uymaya çağırıldı.³⁹ İsrail tarafı BM'nin talep ettiği soruşmayı yapacağını açıklasa da, BM İsrail Büyükelçisi Dan Gillerman Birleşmiş Milletler'in soruşturma sürecine dâhil edilmeyeceğini belirtti.⁴⁰

BM gözlemcilerinin öldürülmesinin tartışıldığı tarihlerde Lübnan çatışmasının giderek bölgesel bir savaşa dönüşüp dönüşmeyeceği de merak konusuydu. Bu konuda en net açıklama 1979 Camp David anlaşmasıyla birlikte Arap-İsrail çatışmasında bir taraf olmaktan çıkan Mısır'dan geldi. Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek yaptığı açıklamada "Mısır'ın Lübnan ya da Hizbullah'ı savunmak için savaşa gireceğini düşünenler dış macera günlerinin bittiğinin farkında olmayanlardır" ifadelerini kullanarak⁴¹ Mısır'ın böyle bir maceraya kesinlikle katılmayacağını vurguladı. Çatışma boyunca uluslararası kamuoyunun gündemini en fazla meşgul eden ülkelerden biri olan Suriye ise, bir taraftan orduya hazırlıklı olma emri verirken⁴², diğer taraftan telafisi mümkün olmayacak bir maceraya girmekten de kaçındı. İsrail karşıtlığıyla bilinen İran ise, soruna müdahil olmaya ilişkin tavrını daha başlangıçta Suriye lideri Beşşar Esad'la yaptığı görüşmede koymuştu.⁴³ Ahmedinecad söz konusu görüşmede "şayet Siyonist rejim ... Suriye'ye saldırırsa, bu tüm İslam dünyasına karşı yapılmış bir saldırı gibi görülecek ve söz konusu rejim şiddetli bir karşılık alacaktır" şeklinde bir açıklamada bulunmuştu.⁴⁴

Gerek bölgesel gerekse uluslararası tepkiler İsrail'i geri adım attırmaya yeterli değildi ve hava saldırılarını yeterli görmeyen İsrail ordusu 22 Temmuz'da 2.000 civarındaki bir askeri birliği Güney Lübnan'a yolladı. 25 Temmuz'da İsrail güçlerinin Hizbullah karargâhı olduğunu öne sürdükleri Bint Jbeil yerleşim bölgesini kontrol altına almaya çalışması üzerine patlak veren çatışma kısa süre içinde küçük boyutlu bir savaşa dönüştü. 4 gün süren ve İsrail askerlerinin 29 Temmuz'da çekilmesiyle sona eren çatışmada 26 Hizbullah militanı öldürülürken,⁴⁵ İsraili yetkililer bir taraftan Hizbullah'a önemli bir darbe indirerek hedeflerini gerçekleştirdiklerini açıklarken diğer taraftan da

---

³⁹ "Security Council 'Deeply Shocked And Distressed' By Israeli Firing On United Nations Observer Post in Lebanon, Which Killed Four Peacekeepers", [http://www.un.org/News/Press/docs//2006/sc8788.doc.htm]

⁴⁰ "Israel nixes major U.N. role in Lebanon", *Yahoo News*, 27 July, 2006, [http://news.yahoo.com]

⁴¹ "Mideast turmoil sets downbeat backdrop for Suez jubilee", *Middle East Times*, July 26, 2006

⁴² "Raise readiness, Assad tells Syrian Army", *Reuters*, July 31, 2006

⁴³ Murat Yeşiltaş, "İran 2006", içinde (der.) Kemal İnat ve Muhittin Ataman, *Ortadoğu Yıllığı 2006*, Nobel Yayınları, 2007, ss. 105-109.

⁴⁴ "IDF officer: Israel has no plans to attack Syria", *Haaretz*, July 15, 2006

⁴⁵ "IAF hits road on Lebanon-Syria border", *Haaretz*, July 30, 2006

rakam vermemelerine rağmen önemli kayıplar verdiklerini kabul ettiler.⁴⁶ İsraili yetkililerin Bint Jbeil'deki çatışmaların en yoğun olduğu 26 Temmuz gününde 8 İsrail askerinin öldüğünü 22 askerinin de yaralandığını açıklaması⁴⁷ söz konusu kaybın boyutları hakkında az da olsa bir ipucu vermektedir. Hizbullah lideri Hasan Nasrallah ise İsrail birliklerin Bint Jbeil'de "ciddi bir mağlubiyet" yaşadıklarını⁴⁸ belirterek bir taraftan bu kayıplara diğer taraftan da İsrail birliklerinin geri çekilmek zorunda kalmasına dikkat çekmiştir.

Bint Jbeil'den çekilmesinden bir gün sonra 30 Temmuz'da İsrail ordusu daha önce yaptığı ve bugün dahi tartışılan katliamlara benzer bir katliam daha gerçekleştirdi. Kana kentinden 150 civarında roketin İsrail kentlerine fırlatıldığını açıklayan İsrail ordusunun söz konusu bölgeye düzenlediği hava saldırısında 37'si çocuk 60 sivil hayatını kaybetti.⁴⁹ Uluslararası kamuoyu saldırının hemen ardından olayı mahkûm etmesine rağmen, İsrail Hava Kuvvetleri'nin soruşturması sırasında saldırının gerekçesi olarak gösterilen roket saldırıları konusunda farklı demeçlerin gelmesi⁵⁰ katliama yönelik uluslararası tepkiyi daha da artırdı. AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Javier Solana, "hiçbir şeyin bu saldırıyı meşrulaştıramayacağını"⁵¹ belirtirken, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri ve Cezayir gibi Müslüman ülkeler saldırıyı bir "katliam" olarak nitelendirdiler.

Uluslararası tepkileri yatıştırmak isteyen İsrail hükümeti Kana olayının ardından 48 saatlik bir ateşkes ilan etmesine rağmen, söz konusu ateşkesi kısa süre içinde ihlal etti.⁵² Ateşkes açıklamasından sadece 12 saat sonra Güney ve Doğu Lübnan'a havadan ve denizden bomba yağdırmaya devam eden İsrail ordusu, 31 Temmuz günü Güney Lübnan'daki Ayta al-Sha'b köyünde Hizbullah militanlarıyla Bint Jbeil'dekine benzer bir çatışmaya girdi. Çatışma sırasında 3 İsrail askeri ölümlen, 25 İsraili de yaralandı.⁵³ İsrail ordusu ise yaptığı açıklamada 7 Hizbullah militanının öldürüldüğünü, 10 tanesinin de yaralandığını belirtti.⁵⁴ Bir gün sonra, 1 Ağustos'ta, "Sharp and Smooth" kod

---

⁴⁶ "The day Israel realised that this was a real war", *The Guardian*, July 30, 2006

⁴⁷ "Nine IDF soldiers killed, 27 hurt, in bitter south Lebanon fighting", *Haaretz*, July 27, 2006; "Invaders lose at least 8 as Bint Jbeil holds", *Daily Star*, July 27, 2006

⁴⁸ "Nasrallah threatens to fire missiles at central Israel", *Haaretz*, July 30, 2006

⁴⁹ "IDF: 150 rockets fired from Qana at Israeli cities", *Jerusalem Post*, July 30, 2006

⁵⁰ "Livni: Qana attack led to turning point in support for Israel", *Haaretz*, August 01, 2006

⁵¹ "EU's Solana says Qana attack unjustified", *Ynetnews*, July 30, 2006
[<http://www.ynetnews.com>]

⁵² "İsrail, kendi ateşkes kararını çiğnedi", *Zaman*, 01 Ağustos 2006

⁵³ "3 soldiers dead in Ayta a-Shab clashes", *Jerusalem Post*, August 01, 2006

⁵⁴ "IDF carving out south Lebanon buffer zone to extend 6-8 kilometers north of border", *Haaretz*, August 03, 2006

adlı Baalbek operasyonu kapsamında İsrail özel operasyon kuvvetleri Beka Vadisi'ne yönelik geniş ölçekli bir operasyon başlattı.⁵⁵ İsrail Genel Kurmay Başkanı Dan Halutz operasyonun temel hedefinin Hizbullah'a İsrail birliklerinin "Lübnan'a ve her nereye isterlerse oraya operasyon yapabileceğini" göstermek olduğunu açıklarken, Beka vadisindeki bir hastaneye yapılan operasyonda 10 civarında Hizbullah militanı öldürülürken, İsraili yetkililer 5 Hizbullah militanının da esir alındığını belirtti.⁵⁶

Belli aralıklarla süren saldırılar İsrail ordusunun 7 Ağustos'ta gerek Müslümanlar ve gerekse Hıristiyanlar tarafından Hizbullah ve İsrail güçleri arasındaki çatışmadan uzak ve güvenli bir yer olarak düşünülen Başkent Beyrut'daki Shiyah banliyösüne saldırmasıyla ve üç sivil binayı bombalamasıyla yeniden tırmandı.⁵⁷ Saldırıda çoğunluğunu güneydeki çatışmadan kaçan mültecilerin oluşturduğu 50'den fazla kişi hayatını kaybetti ve bu, çatışma başladığından beri en fazla sivil kaybın yaşandığı saldırıydı.⁵⁸ Saldırıların sivilleri hedef alarak uluslararası kamuoyunda tepki toplaması ve İsrail'in başlangıçta açıkladığı hedeflere ulaşamaması işgalin devamını tehlikeli bir konuma sokmuştu. Bu doğrultuda Fransa ve ABD'nin BM'de öncülük ettiği görüşmeler kapsamında 8 Ağustos'ta taraflar arasında ateşkesi öngören bir taslak açıklandı. Buna göre, Hizbullah İsrail topraklarına yönelik tüm saldırılarını durdururken, İsrail tarafı da operasyonu sona erdirecekti. Öneride mahkûmların değişimine ilişkin bir madde bulunmazken, aynı öneri esir iki İsrail askerinin koşulsuz bir şekilde serbest bırakılmasını talep ediyordu. Aynı gün Hizbullah üyelerinin de hazır bulunduğu Lübnan kabinesi ateşkes önerisini mevcut teklifin İsrail kuvvetlerinin Lübnan'da kalmasına ses çıkarmazken, Hizbullah'tan ateşkesi uymayı talep ettiği gerekçeleriyle reddetti. İsrail tarafı ise ateşkesi kabul etmesinin kritik koşulu olarak askerlerin Lübnan'da kalmasını gösterdi.⁵⁹

Fransa ve ABD taraflar arasında bir ateşkes anlaşmasını öngören taslak üzerinde çalışırken, 9 Ağustos'ta İsrail kabinesi, Hizbullah'ı Güney Lübnan'dan çıkarmak ve "Hizbullah'ın roket saldırılarını önlemek" amacıyla 1,000 kişiden oluşan İsrail Savunma Gücünü Güney Lübnan'a gönderme kararı aldı. Ayrıca İsrail yönetimi, İsrail'in kuzey sınırını kendi kuvvetleriyle daha

---

⁵⁵ "Raid 'sends message' to Hizbullah", *Jerusalem Post*, August 02, 2006

⁵⁶ "Raid 'sends message' to Hizbullah", *Jerusalem Post*, August 02, 2006; "Baalbek operation completed successfully", *Ynetnews*, August 02, 2006 [http://www.ynetnews.com]

⁵⁷ "With Fatal Blasts, War Invades Quiet Enclave of Beirut", *Washington Post*, August 09, 2006

⁵⁸ "Hot air pushed me off my chair. I was on the ground. I thought I was dead", *Guardian*, August 12, 2006

⁵⁹ Esposito, "Quarterly Update on Conflict...", s. 135

fazla güçlendirerek ofansif pozisyonunu devam ettirdi. Söz konusu kararın hemen ardından İsrail, ağır bir bombardıman olabileceğine yönelik Beyrut'un güney bölgelerine uyarı broşürleri dağıttı ve bölge sakinlerinden evlerinden ayrılmalarını istedi. Aynı gün İsrail Hava Kuvvetlerine ait helikopterler yaklaşık 500,000 kişinin yaşadığı Lübnan'ın en büyük Filistin mülteci kampına yönelik bombalı saldırıda bulundu ve saldırı sonucunda 2 kişi hayatını kaybetti, 5 kişi ise yaralandı.⁶⁰ İsrail askerleri ile Hizbullah arasındaki çıkan çatışmada ise, İsrail ordusundan 15 asker yaralanırken, iki askerin de öldürüldüğü açıklandı.⁶¹ İşgalin istenen doğrultuda gitmemesi 10 Ağustos'ta İsrail hükümetini ABD'den M-29 tipi kısa mesafeli anti-personel roket talebinde bulunmaya itti. Bu durum İsrail'in saldırıları daha da arttıracığının bir işaretiydi. Zaten Washington yönetimi de acil bir ateş kararının BM Güvenlik Konseyi'ne taşınmasından ziyade Beyrut yönetimini eleştiriyor ve saldırgan tarafa değil savunma pozisyonunda olan Lübnan'a süre tanıyarak, 24 saat içinde bir anlaşmaya varılmaması durumunda "İsrail'in büyük bir kara işgali ile karşılaşacağı" uyarısında bulunuyordu.

11 Ağustos'ta Fransa ve ABD yeni bir taslak metin üzerinde anlaşıp acil bir oylama yapılmak üzere BM Güvenlik Konseyi'ne göndererek taslağın aynısını Lübnan ve İsrail'e de iletmişlerdi. Aynı günün akşamında BM Güvenlik Konseyi, 5 daimi 10 geçici üyenin oy birliği ile 1701 sayılı kararı onayladı ve 14 Ağustos sabah saat sekizde başlayacak bir ateşkes çağrısında bulundu. Ancak ateşkesin 2 gün sonra başlayacak olması ve her hangi bir aciliyet içermemesi İsrail Savunma Güçlerine tanınan zımnı bir zaman gibiydi. Söz konusu karara yansıyan konulara genel olarak bakıldığında, kararda öncelikle çatışmalara son verilmesi isteniyordu. Diğer taraftan, Güney Lübnan'a 2,000 ila 15,000 arasında öngörülen UNIFIL (United Nation Interim Force in Lebanon) askerlerinin konuşlanmasına paralel olarak İsrail'in Lübnan'da işgal ettiği bölgelerden çekilmesi, Hizbullah'ın silahsızlandırılması, Lübnan'ın Lübnan hükümeti tarafından tamamen kontrol edilmesi ve son olarak ta Litani Nehri'nin güneyinde Hizbullah dahil paramiliter nitelikte hiç bir gücün bulunmaması Güvenlik Konseyi kararında ön plana çıkan noktalar.⁶² Karar ile ayrıca uluslararası kamuoyuna, Lübnan'ın yeniden inşası ve acil yardım ihtiyacının karşılanması amacıyla finansal ve insani yardım desteği yapılması konusunda da bir çağrı yapılmıştı.⁶³

---

⁶⁰ "Israel strikes Lebanon refugee camp", *View London*, August 09, 2006.

⁶¹ "Lebanon: Soldier rescues friend, both die of wounds", *Ynetnews*, August 09, 2006.

⁶² Resolution 1701 (2006), S/RES/1701 (2006), United Nation Security Council, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/465/03/PDF/N0646503.pdf?OpenElement>

⁶³ Christopher Blanchard et al., "Lebanon: The Israel-Hamas-Hezbollah Conflict", *CRS Report for Congress*, September 15, 2006.

ABD karara onay vermesine rağmen, İsrail'e ateşkesi onaylaması gerektiğini ifade etmekteyse, İsrail'in tutumunu güçlendirici açıklamalarda bulunmaya devam etti. Nitekim ABD Dışişleri Bakanı Rice, 11 Ağustos'ta yaptığı açıklamada, "kimsenin acil olarak bütün şiddetin son bulmasını bekleyemeyeceğini" ifade etti. Bununla birlikte Rice, ABD'nin İsrail Savunma Güçlerinin daha fazla kuzeye hareket etmemesi, buldukları yerde durmalarını ve geniş ölçekli bombalamayı durdurmalarını" beklediğini açıkladı. İsrail'in ABD'nin bu örtük yetkisi karşısındaki tavrı gecikmedi ve ateşkes kararının uygulamaya gireceği son ana kadar bombalamalarını sürdürdü. 12 Ağustos'ta İsrail ordusu Güney Lübnan'a yönelik hava saldırısında bulunurken, aynı şekilde Hizbullah da İsrail'in kuzeyine yönelik roket saldırılarına devam etti. Bu saldırılarda 24 İsrail askeri hayatını kaybetti ve bu rakam savaşın başlangıcından bu yana İsrail ordusunun verdiği en büyük kayıp oldu.⁶⁴ Öte yandan, İsrail'in hava saldırıları sonucu Lübnan'da da aynı gün 30 kişi hayatını kaybetti.

İsrail Genel Kurmay Başkanı Halutz, "barış gücü gelene kadar savaşı sürdüreceklərini" ifade etmesine karşılık ateşkes konusunda ise her hangi bir açıklamada bulunmadı. Aynı gün Lübnan hükümeti ateşkesi kabul ettiğini açıklarken, Hizbullah lideri Nasrallah, karara İsrail'in de uyması halinde karşı çıkmayacaklarını dile getirdi. İsrail hükümeti ateşkes kararını 13 Ağustos'ta yapılan Bakanlar Kurulunda onaylamasına rağmen, ateşkesin yürürlüğe gireceği saate kadar bombardımana devam etti ve 13 Ağustos gecesi 34 sivilin hayatını kaybetmesine neden oldu. Ateşkes 14 Ağustos sabah saat 8'de yürürlüğe girdi ve böylece 15 Temmuz'da başlayan ve dört hafta aralıksız süren İsrail'in Lübnan'a yönelik işgali son buldu. Fakat savaşın sona ermesi, ardından önemli bir tartışmayı da gündeme getirdi ki, bu İsrail'in savaş sırasındaki uluslararası hukuku hiçe sayan uygulamalarına ilişkindi.

Toplu Cezalandırma: Savaş Hukukunun İhlali

Genelde uluslararası hukuk özelde ise savaş hukukunun en önemli kurallarından biri, savaş sırasında sivillere yönelik, askeri bir yapı içine dahil olmadıkları sürece, saldırıların yasaklanmış olmasıdır. İkinci Lübnan Savaşı sonrasında temelde BM, Uluslararası Af Örgütü (UAÖ) ve İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch-HRW) gibi örgütlerin yayınladığı raporlarda İsrail, İkinci Lübnan savaşında bu kuralı açık bir şekilde çiğneyen taraf olarak tanımlanıyordu. Savaşın ortaya çıkardığı sonuçlara ilişkin hazırlanan raporların işaret ettiği tek nokta, İsrail'in saldırı yöntemi olarak 'topluca cezalandırmayı' tercih ettiğini açıkça göstermektedir. Üstelik söz konusu raporlar açık bir şekilde İsrail'in söz konusu yöntemi "bilinçli" bir

---

⁶⁴ "24 soldiers killed in s. Lebanon Saturday", *Jarusalem Post*, August 12, 2006.

şekilde uyguladığını da ortaya koymaktadır. Söz konusu cezalandırma yöntemi sadece savaş süresiyle de sınırlı kalmamıştır.

UAÖ'ye göre, Lübnan'da nüfusun yaşamını sürdürmesi için vazgeçilmez olan altyapılara İsrail Savunma Güçleri tarafından yapılan saldırılar ile savaş boyunca ve devamında uygulanan hava ve deniz ablukası, Hizbullah'ın askeri olanaklarına hasar vermenin yanında, Hizbullah'a sırt çevirmeleri için Lübnan halkına ve Lübnan hükümetine uygulanan bir çeşit toplu cezalandırmayı da hedeflemiş görünmektedir. Bunun da ötesinde, savaş sonrasında İsrail hükümeti tarafından görevlendirilen ve başında Anayasa Mahkemesi hakimi Eliyahu Winograd'ın olduğu bir araştırma kurulu, İsrail'in savaş planlaması ve tatbikatında hatalarını tespit eden sert bir rapor yayınladı. Dikkat çekici olan nokta ise Winograd Komisyonu tarafından eleştirilen hususların diğer uluslararası örgütlerin raporlarını da doğrular nitelikte olmasıydı; İsraili liderlerin “bütün seçenekleri göz önünde tutmadığı” ve askeri teori ve hedeflerin realiteye uyum göstermediği zikrediliyordu. Ayrıca komisyona göre, İsrail ordusu “açık olmayan ve başarı şansı bulunmayan” hedeflere yönelik yoğun bir saldırı uygulamıştı.⁶⁵

ABD'nin şartsız desteğine rağmen, İsrail 2006 Lübnan işgalinde hem askeri hem de siyasi yönde beklediği başarıyı elde edemediği gibi, Hizbullah'ın Lübnan iç siyasetinde popülaritesini daha fazla arttırdı ve zaten iç siyasal dengeler açısından önemli bir güç temerküz etmiş olan Hizbullah'ı dengenin bir tarafı haline getirdi.⁶⁶ Bütün bunların yanı sıra, savaşın ardında bıraktığı en önemli şey, İsrail'in saldırılar sırasında kullandığı yöntemlerin hem savaş hukuku hem de uluslararası hukuk açısından ortaya çıkardığı tabloydu. Benjamin Netanyahu 22 Temmuz 2006'da savaş hala sürerken Wall Street Journal'a yazdığı bir yazıda İsrail'in amacını, 1962 Küba Füze krizine ve Başkan Kennedy'nin politikasına atıfla açıkça deklare etmişti: “Füzeleri kaldır ya da onları yok et”.⁶⁷ Bunun için seçilen yöntemlerden en önemlisi havadan Lübnan'a yapılan saldırılardı ki, Hizbullah'ın belli bir bölgede açık bir şekilde yoğunlaşmadığı düşünüldüğünde sivil kayıpların ortaya çıkması da kaçınılmazdı. Bu bakımdan, savaşın daha önceden planlanmış bir şekilde başlatılması gibi, İsrail Savunma Güçlerinin gerçekleştirmiş olduğu saldırılarda sivillerin doğrudan hedef alınmasının da aynı paralellikte düşünülmesi gerekir. Netanyahu'nun bakış açısını tamamlar bir şekilde Olmert'in İsraili askerlerin kaçırılmasının hemen ardından verdiği demeçte ölçünün baştan kaçırılacağı da

---

⁶⁵ Haaretz Staff, “The main findings of the Winograd partial partial report on the Second Lebanon War”, *Haaretz*, 01/05/2007.

⁶⁶ Mearsheimer and Walt, *Israel Lobby and U.S Foreign Policy*, ss. 306-307.

⁶⁷ Benjamin Netanyahu, “No Ceasefire in the War on the Terror”, *The Wall Street Journal*, July 22, 2006.

açıkça belliydi. Olmert basın toplantısında İsrail halkına söz vererek şöyle diyordu; “çok acı ve geniş boyutlu bir karşılık vereceğiz”.⁶⁸ Benzer bir açıklama Olmert’in hemen ardından İsrail Genel Kurmay Başkanı Halutz’dan gelmişti. Halutz açıklamasında, “askerlerin serbest bırakılmaması halinde “Lübnan’da saatleri 20 yıl geriye almak” istediğini söylemişti.⁶⁹ Söz konusu açıklamalar tam olarak planlı bir cezalandırmanın işareti niteliği taşıyordu ve bu ceza savaşın yol açtığı “kaçınılmaz zarar” sonucu değil, kasıtlı bir politikanın ürünü olacaktı.⁷⁰

UAÖ yetkililerinin savaşın hemen ardından yayınladığı rapora göre, Halutz’un sözüne sadık kaldığı açıkça ortadaydı. Rapora göre, İsrail’in orantısız güç kullanımı oldukça kötü sonuçlar ortaya çıkarmıştı ve bu sonuçlar ‘planlanmış yok etme’ olarak tanımlanıyordu.⁷¹ Raporun aktardığına göre, İsrail Hava Kuvvetleri 12 Temmuz’dan 14 Ağustos’a kadar Lübnan’daki 7,000 hedefe 7,000 hava saldırısında bulunurken, donanma güçleri de denizden 2,500 saldırıyla buna katkıda bulunmuştu. Bunun sonucu olarak üçte biri çocuklardan oluşan toplam 1,183 kişi hayatını kaybetti, 4,054 kişi yaralandı ve 970,000 Lübnanlı evlerini kaybetti. İsrail ise 119’u asker olmak üzere toplam 162 kayıp verdi. Buna ek olarak, bir çok bölgede sivillerin kullandığı altyapı imkanları ya tamamen yok edildi ya da kullanılmaz hale getirildi. Bint Jbeil ve Mesi al-Jebel’de yer alan iki devlet hastanesi tamamen yok edildi ve üç hastanede ciddi hasarlar meydana geldi. Lübnan hükümetinin tahminlerine göre, hayati önemdeki 31 temel alt yapı (hava alanı, su şebekeleri, elektrik tesisleri vb.) büyük zarar gördü ya da tamamen yok edildi. Bunun yanı sıra, İsrail için Hizbullah’ın zayıflatılması konusunda hiç bir stratejik değeri olmayan 80 köprü ve 94 yol aynı şekilde yok edildi.⁷² UAÖ’nün Kasım 2006’da yayınladığı ikinci raporda ise, söz konusu bulguları destekler nitelikte, Lübnan’ın güneyinde 7,500 evin tamamen yok edildiği, 20,000 tanesinin ise tamamen zarar gördüğü ve bu evlerden hiç birinin Hizbullah askerleri tarafından kullanıldığına dair bir işaretin olmadığı belirtilmişti.⁷³ Yine aynı rapora göre 30,000 ila 60,000 arasında insan da evsiz kalmıştı.⁷⁴

---

⁶⁸ “PM Olmert: Lebanon is responsible and will bear the consequences”, *Israel Ministry of Foreign Affairs*, July 12, 2006.

⁶⁹ Chris McGreal, “Capture of soldiers was ‘act of war’ says Israel”, *The Guardian*, 13 July 2006.

⁷⁰ Mearsheimer and Walt, *Israel Lobby and U.S Foreign Policy*, s. 324.

⁷¹ Amnesty International, “Israel/Lebanon; Deliberate destruction or “collateral damage”? Israel attack on civilian infrastructure”, August 2006, s.2.

⁷² Amnesty International, “Israel/Lebanon; Deliberate destruction or “collateral damage” ?, s. 2.

⁷³ “Hezbollah ‘did not use civilians as cover’”, *The Independent*, September 7, 2007.

⁷⁴ Amnesty International, “Israel/Lebanon; Out of all proportion-civilians bear the brunt

İsrailli yetkililerin savaş boyunca “Hizbullah’a saldırdık” ısrarına rağmen, Güney Lübnan’da yer alan bir çok köyde, temel yaşamı sürdürmeye yarayacak tüm imkanlar nerdeyse yok edildi, elektrikler kesildi ve bir çok köye yiyecek türü gıda malzemeleri ulaştırılmadı. İsrail’in saldırıların başlamasının hemen ardından 13 Temmuz’da İsrail Savunma Kuvvetleri Komutanı Dan Halutz aslında sivillerin kullanmakta olduğu alt yapıların asıl hedef olduğunu ifade etmişti. Halutz, eğer Hizbullah’ın roket saldırıları devam ederse, Lübnan’da en basit olsa da hiç bir şeyin güvende olmayacağını açıklamıştı.⁷⁵ Aynı şekilde, New York Times’da çıkan bir yazıda bir İsrailli askeri yetkili, Hizbullah’ı Lübnan için “bir kanser” olarak değerlendiriyor ve Hizbullah’ın çıkarılıp atılmaması halinde bunun bedelini Lübnan’ın ödeyeceğini ifade ediyordu.⁷⁶ İsrail’in cezalandırma kampanyası ve savaşı olarak adlandırılan bu durumun en etkili yöntemlerinin başında ise savaş boyunca misket bombalarını sivil hedeflere yönelik de kullanmış olmasıydı.

Söz konusu bombaların kullanılması İsrail’in bilerek yaptığı bir tercihtir. Misket bombaları patladığı anda en az bir, en fazla iki futbol sahası genişliğinde bir alanda etki kapasitesine sahip çok küçük binlerce parça barındıran bombalardan biridir.⁷⁷ Misket bombalarının en önemli özelliklerinden biri düştüğü yerde % 5 ila 20’sinin patlamaması ve savaş bitse bile ciddi bir tehdit oluşturmaya devam etmesidir. İsrail’in Lübnan’da havadan, karadan ve denizden olmak üzere beş çeşit misket bombası roketi kullandığı açıklanmıştır. HRW’nin Şubat 2008’de yayınladığı rapora göre bunlar; M42, M46, M77, M85 ve BLU-63 çeşidi roketler olup her biri ortalama 1,000’in üzerinde misket barındırmakta ve genelde anti-personel ve anti-zırhlı olarak adlandırılmaktadır. Bombaların en önemli özelliklerinden biri de hepsinin güdümsüz yani rasgele hedefe gönderilmesidir ki bu özelliğiyle sadece belirli hedefler vurulmamaktadır.⁷⁸ Dolayısıyla sivillerin planlı bir şekilde seçilmiş

---

of the war”, November 2006, ss. 26-27.

⁷⁵ Stephen Farrell, “Our aim is to win – nothing is safe, Israeli chiefs declare”, *The Times*, 14 July 2006.

⁷⁶ “Israel Vowing to Rout Hezbollah”, *New York Times*, 15 July 2006.

⁷⁷ 2006 öncesine bakıldığında misket bombaları İsrail tarafından 1973’de Suriye’ye, 1978 ve 1982 savaşlarında ise Lübnan’a yönelik kullanılmıştı. 1978 ve 1982 savaşları boyunca ABD İsrail’e yönelik söz konusu bombaları kullanmada sınırlama getirse de bu İsrail üzerinde fazla etkili olmamıştı. 1982 yılında İsrail’in söz konusu bombaları kullanması sonucu ortaya çıkan ve çoğunluğu sivillerden oluşan kayıpların yaşanmasıyla birlikte Washington yönetimi İsrail’e bu silahların satılmasını askıya almış ancak moratanyum 1988 yılında kaldırılmıştı. Bu konuda detaylı bir çalışma için bkz., Landmine Action, “Cluster Munitions in Lebanon”, November 2005, <http://www.landmineaction.org/resources/resource.asp?resID=1009>

⁷⁸ <http://www.globalsecurity.org/military/systems/munitions/submunitions.htm>

füzelerle öldürülmesi bir tesadüf olamaz.⁷⁹ Bombaların bir başka özelliği de, raporlarda vurgulandığı şekliyle birçoğunun düştüğü anda patlamamasıdır ki bu özelliği ile savaş bitse bile söz konusu bombalar bir mayın görevi görmektedir.

Nitekim msket bombalarının etkisi savaş sonrasında da devam etmiştir. HRW'nin 2008 tarihli raporunda msket bombalarının çeşitli düzeylerde insan kaybına sebep olmasının beş farklı şekilde ortaya çıktığı belirtiliyordu. Buna göre; a) sivillerin savaş sonrası evlerinde ortaya çıkan hasarları ve molozları temizledikleri sırada, b) çocukların msket bombalarını ilginç bulup onlarla oynamaya kalkışmaları sırasında, c) çiftçilerin hasat zamanı ürünlerini biçmeleri sırasında, d) köylülerin günlük yaşamlarının bir parçası olarak köylerinde dolaşmaları ya da köylerinden ayrılmaları sırasında ve e) profesyonellerin ve sivillerin söz konusu bombaların temizlenmesi sırasında söz konusu msket bombaları ölümlere ya da kalıcı sakatlıklara sebep oluyordu.⁸⁰ Aynı rapora göre sivillere yönelik en büyük tehdidi tarım alanları oluştururken, Güney Lübnan'da yer alan köylerin ekonomisinin büyük çoğunluğunun tarıma dayalı olduğu düşünüldüğünde msket bombalarının anlık bir zarar vermek amacıyla değil, aksine kalıcı bir hasar bırakmak için İsrail tarafından tercih edildiği kolaylıkla anlaşılmaktadır. HRW'nin raporuna göre, söz konusu sebeplerden dolayı, msket bombaları yüzünden Güney Lübnan'da kitlesel olmayan düzlemde birçok yaralanma ve ölüm meydana gelmiştir. Rapora göre ateşkes kararından sonraki iki hafta boyunca her gün ortalama bir sivil msket bombaları yüzünden hayatını kaybetmiş, ortalama beş kişi de çeşitli şekillerde yaralanmış ya da tamamıyla sakat kalmıştır. 2 Kasım 2006'da ise 22 sivil söz konusu bombaların patlaması yüzünden hayatını kaybetmiş, 134'ü ise yaralanmıştır.⁸¹

Msket bombalarının kullanımına ilişkin en çarpıcı açıklama 24 Aralık 2007 tarihinde İsrail Savunma Güçleri tarafından yapılan bir iç araştırma sonucunda yapılmıştır. Açıklamaya göre, İsrail, havadan ve karadan olmak üzere, büyük bir çoğunluğu BM Güvenlik Konseyi'nin ateşkes kararı aldığı tarih olan 11 Ağustos'tan ateşkesin uygulamaya girdiği 14 Ağustos sabahına kadar süren bombardımanda toplam 4 milyon msket bombası kullanılmıştı.⁸² HRW'nin Şubat 2008 tarihli raporuna göre bu yaklaşık olarak Litani nehrinin kuzey ve güneyi boyunca 1,400 kilometre kare genişliğinde bir alana tekabül

---

⁷⁹ *Human Rights Watch*, "Flooding South Lebanon", February 16, 2008, http://www.hrw.org/en/node/62428/section/4#_ftn4

⁸⁰ *Human Rights Watch*, "Flooding South Lebanon", http://www.hrw.org/en/node/62428/section/4#_ftn4.

⁸¹ International Amnesty, "Israel/Lebanon; Out of all proportion-civilians bear the brunt of the war", s. 56.

⁸² Israel Ministry of Foreign Affairs, "Opinion of the Military Advocate General Regarding Use of Cluster Munitions in Second Lebanon War", December 24, 2007.

ediyordu.⁸³ Savaşın ateşkesle sonuçlanmasından üç gün önce İsrail Savunma Güçlerinin bir milyonu aşkın msket bombasını sadece 650.000 kişinin yaşadığı Güney Lübnan'a yönelik hava saldırısında kullanması da bunun bir parçasıydı.⁸⁴ Amaç söz konusu bölgenin tamamen kullanılmasını engellemektir. Bir İsrail askeri, Haaretz gazetesine verdiği demeçte "son 72 saatte ellerinde ne kadar bomba varsa hepsini hiç ara vermeden kullandıklarını" ifade ediyordu. Hatta öyle ki, bu rakam İsraili askere göre, 1973'deki Yom Kippur Savaşında kullanılan bomba sayısından daha fazlaydı.⁸⁵ Kullanılan msket bombalarının fazlalığı HRW'nin aynı tarihli raporunda da aynı şekilde vurgulanmıştı. Rapora göre, İsrail'in 2006 Lübnan savaşında kullandığı msket bombası sayısı, ABD'nin 1991 I. Körfez, 2001 Afganistan ve 2003 Irak Savaş'ında kullandığı sayıdan ayrı olmak üzere daha fazlaydı.⁸⁶ Raporda yer alan bir başka bilgi ise daha çarpıcıydı. İsrail'in Lübnan'a yönelik kullandığı msket bombalarının savaş sırasında patlamayanların savaş sonrasında ise Güney Lübnan'ı adeta bir mayın tarlasına çevirenlerin toplam sayısı, Yugoslavya'nın Kosova'da, ABD'nin Afganistan ve en son Irak'ta kullandığı sayıdan ve genişlik olarak yayıldığı alanın her birinden daha fazlaydı.⁸⁷ Yani İsrail'in bilinçli bir şekilde kullandığı msket bombaları, Lübnan'da savaş süresince hayatı daha zor hale getirmek amacıyla değil, aksine savaş sonrasında Güney Lübnan'ı güvensiz bir alan haline getirmek için kullanılmıştı.

30 Ağustos 2006'da savaşın hemen sonrasında bu rakamları kanıtlar bir şekilde BM İnsani İşler Müsteşarı Jan Egeland, 359 farklı bölgede 100,000 patlamamış durumda msket bombası bulunduğunu ve bunların tamamına yakınının BM'nin ateşkes kararı aldığı son 72 saate atıldığını açıkladı. Atılan bombaların çoğunluğunun sivil alanlarda bulunmasının da "şok edici" ve "tamamen gayr-i ahlaki" olduğunu belirten Egeland, söz konusu bombaların temizlenmesinin yıllar alabileceğini ifade etti.⁸⁸ Üstelik 13 Ağustos'ta İsrail hükümetinin de ateşkes kararını aldığını açıklaması düşünüldüğünde, tarafların

---

⁸³ *Human Rights Watch*, "Flooding South Lebanon", February 16, 2008, http://www.hrw.org/en/node/62428/section/4#_ftn4

⁸⁴ Meron Rappaport, "IDF commander: We fired more than a million cluster bombs in Lebanon", Haaretz, September 12, 2006.

⁸⁵ Merron Rapoport, "What lies beneath", Haaretz, September 8, 2006.

⁸⁶ Human Rights Watch, *Fatally Flawed: Cluster Bombs and Their Use by the United States in Afghanistan*, Vol. 14, No. 79(G), December 2002, <http://hrw.org/reports/2002/us-afghanistan/>, s. 4; *Human Rights Watch*, "Flooding South Lebanon", February 16, 2008, http://www.hrw.org/en/node/62428/section/4#_ftn4.

⁸⁷ *Human Rights Watch*, "Flooding South Lebanon", http://www.hrw.org/en/node/62428/section/4#_ftn4.

⁸⁸ "UN denounces Israel cluster bombs", BBC, August 30, 2006

ateşkesin uygulanacağı tarih olan 14 Ağustos sabah saat sekize kadar misket bombalarının İsrail savunma güçleri tarafından kullanılması da, bunun açıkça planlanmış olduğunu göstermektedir. Bu nedenle İsrail'in amacı aslında, bombaların uzun vadeli etkileri de düşünüldüğünde, Hizbullah'ı ortadan kaldırmak değil, aksine uzun dönemde Güney Lübnan'ı yaşanmaz hale getirmek olduğu hemen anlaşılacaktır.

Aynı şekilde HRW da Güney Lübnan'da bulunan misket bombası sayısının bu zamana kadar hiç bir yerde görülmediği kadar fazla olduğunu açıklamıştı.⁸⁹ Nitekim savaştan sekiz ay sonra Lübnan'da yine savaş boyunca kullanılmış ancak savaş sırasında patlamamış misket bombalarının sonradan patlaması yüzünden 29 kişi hayatını kaybetti ve 90'ı çocuk olmak üzere 215 kişi yaralandı. 4 Nisan 2008'de ise 40 sivil hayatını kaybetmiş, 252 kişi ise ağır bir şekilde yaralanmıştı.⁹⁰ BM'nin Çocuklar ve Silahlı Çatışmalardan sorumlu temsilcisi ise, İsrail'in savaşta kullandığı söz konusu yöntemin açıkça uluslararası hukukun ihlali anlamına geldiğini belirtmişti.⁹¹ HRW da İsrail'in en önemli kurallardan biri olan 'yalnızca askeri tesislere ya da bölgelere saldırılma' kuralını açıkça ihlal ettiğini açıkladı.⁹²

UAÖ'nün Kasım 2006'da yayınlamış olduğu raporda ise ayrıca, BM savaş hukuku protokollerinde ve özellikle de ABD ve İsrail'in imzalamadığı Cenevre Sözleşmesi'nin üçüncü protokolüne göre yasaklanmış ve insan hayatı üzerinde ciddi hasarlara neden olan temelde yakıcı bir bomba niteliği taşıyan fosforlu bombaların da İsrail tarafından savaş boyunca sivillere yönelik kullandığını belirtmiştir.⁹³ Zaten fosforlu bombaların savaş boyunca "askeri" hedeflere yönelik kullanıldığı İsrail Devlet Bakanı Yacov Edry tarafından doğrulanmıştı.⁹⁴ Söz konusu raporu destekler nitelikte Robert Fisk'in *The Independent*'de çıkan "İsrail'in Gizli Uranyum Bombalarının Gizemi" adlı yazısında bu iddialara da ayrıca yer verildi. Fisk bunun yanı sıra, Radyosyon Riski Avrupa Komisyonu'nun İngiltere Bilim Sekreteri olan Dr. Chris Busby'nin İngiliz Savunma Bakanlığı'nın kullandığı Oxfordshire'de bulunan

---

⁸⁹ "U.N. Official Denounces Israel Cluster Bomb Use", *MSNBC.com*, August 30, 2006.

⁹⁰ "40 killed by Israeli cluster bombs in Labanon", *AFP*, April 4, 2008.

⁹¹ Associated Press, "UN envoy: Israel broke int'l law in war", *Jarusalem Post*, April 13, 2007; "Israeli Cluster Munitions Hit Civilians in Lebanon", *Human Rights Watch*, July 24, 2006.

⁹² Mearsheimer and Walt, *Israel Lobby and U.S Foreign Policy*, s. 324.

⁹³ Amnesty International, "Israel/Lebanon; Out of all proportion-civilians bear the brunt of the war", s. 13.

⁹⁴ "Lübnan'da fosfor bombası kullandık", <http://www.voanews.com/turkish/archive/2006-10/2006-10-23-voa4.cfm?moddate=2006-10-23>; "Lübnan'da fosfos bombası itirafı", *BBC*, 23 Ekim 2006.

Harwell laboratuvarında yaptırdığı araştırma sonucuna dayandırdığı bilgiye göre, diğer raporların hiç birinde yer almayan uranyum içerikli bombaların da Lübnan savaşı boyunca kullandığını iddia edilmekteydi. Fisk'in, Busby'nin araştırmasına dayandırarak verdiği bilgiye göre, Lübnan'ın güneyinde yer alan Khiam ve At-Tiri'ye Temmuz ve Ağustos aylarında düşen iki bombanın açtığı çukurlarda basit uranyum izotopları bulunmuş, bombalardan birinin patlamasının ardından ortaya çıkan siyah dumanların uranyum yanması sonucu ortaya çıkabileceği ifade ediliyordu.⁹⁵ Ardından BM Çevre Programı yetkililerinden oluşan 20 kişi Lübnanlı çevrecilerle iki hafta araştırmalarda bulunmuşlar,⁹⁶ ancak Busby'nin raporunda vurgulanan bulgulara rastlanmadığını açıklamışlardı. Bu araştırmanın sonucunda ise İsrail yanlısı olan HonestReporting adlı örgüt Fisk'i, bilgileri politik ajanda amacıyla çarpıtmakla suçlamıştı.⁹⁷

Uluslararası Hukukun Askıya Alınması

İkinci Lübnan Savaşı sonrasında yayınlanan tüm raporların bulunduğu tek nokta İsrail'in savaş boyunca uluslararası hukukun temel ahlaki kurallarını dahi askıya almasına işaret etmeleriydi. Bu bakımdan İkinci Lübnan Savaşı, uluslararası hukukun bütün alanları dahil olmak üzere, savaş hukuku ve insan hakları hukukunun temel olarak ön gördüğü bütün şartların ve kuralların İsrail tarafından 34 gün boyunca askıya alındığını gösteren savaşlardan biri olarak ortaya çıktı. Gerek HRW gerekse BM ve UAÖ gibi kurum ve örgütlerin son üç yılda yayınladıkları tüm raporlar İsrail'in hem orantısız güç kullandığını hem de açık bir şekilde sivilleri hedeflediğini kanıtlamaktadır. Raporların açık olarak gösterdiği başka bir gerçek de, sivillerin hedef olarak alınmasında seçilen yöntemin ve kullanılan silahların da uluslararası sözleşmeler tarafından yasaklanmış olmasıdır. Ancak ortaya çıkan en açık nokta ise, bu silahların sivillere yönelik, üstelik bilinçli bir şekilde kullanılmasıdır.

He ne kadar yayınlanan raporların İsrail üzerinde ciddi bir etkisi olmasa da, söz konusu raporlara karşı İsrail yine de bir takım cevaplar vermiştir. Bu bağlamda İsrail hükümeti, savaş sırasında kullanılan silahların uluslararası hukuka uygun olduğunu iddia ederken, sivillerin hedef alınmasına ilişkin ise, Hizbullah'ın sivilleri kendine kalkan olarak kullandığı, dolayısıyla sivil kayıpların bu yüzden yaşandığını savunmuştur. Ancak bütün raporlar

---

⁹⁵ Robet Fisk, "Mystery of Israel's secret uranium bomb", *The Independent*, 28 October 2006.

⁹⁶ Eric Silver, "UN investigates Israel's 'uranium weapons'", *The Independent*, October 30, 2006

⁹⁷ "No Retraction For Indie's False Uranium Libel", http://www.honestreporting.co.uk/articles/critiques/No_Retraction_For_Indies_False_Uranium_Libel.asp, 8 November, 2006.

sivillerin yaşadığı bölgelerde Hizbullah askerlerinin bulunduğu ve sivilleri bir kalkan olarak kullandıklarına dair kesin kanıtların olmadığını ifade etmektedirler.⁹⁸ Bu çerçevede, HRW'nin 2008 yılında yayınlanan en son raporuna göre, yalnızca 24 durumdan birinde Hizbullah askerleri veya silahları sivillerin yaşadığı alanın içinde veya yanında bulunmuştur.⁹⁹ Dolayısıyla hem HRW'nin hem de UAÖ'nün raporları İsrail hükümetinin savunmalarının oldukça çelişkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca sivillerin hedef alınması dışında, 1977 tarihli Cenevre Sözleşmesi'nin 1. Ek Protokolü'nün de açıkça belirttiği gibi; savaş sırasında stratejik değeri olmayan ve daha çok sivillerin kullanım alanı içinde olan yapılar başta olmak üzere, sivillerin yaşamlarını sürdürmeleri için hayati önemde olan yapıların yıkılması ve yok edilmesi tamamıyla yasaklanmıştır. Söz konusu sözleşme çerçevesinde düşünüldüğünde, İsrail'in Lübnan savaşında uyguladığı yöntemler gerek HRW'nin gerekse UAÖ'nün vurguladığı gibi, sözleşmede belirtilen kuralların tamamının açıkça ihlali anlamına gelmektedir.¹⁰⁰ Bu çerçevede yapılan saldırıların birçoğu bilinçli bir şekilde sivil halkın kullanımı için yaşamsal değerde olan yapı ve binalara yönelik gerçekleştirilmiştir. Kullanılması yasaklanmış başta msket bombaları olmak üzere, fosforlu bombaların da aynı şekilde sözleşmelere aykırı bir şekilde İsrail tarafından özellikle sivillere karşı kullanıldığı da yine uluslararası hukukun askıya alınması olarak değerlendirilmektedir.

İsrail dışında faaliyet gösteren birçok İsrail yanlısı örgüt ya da kurum İsrail'in saldırısını BM'nin 51. Maddesinin devletlere tanıdığı "kendini savunma hakkı" olarak ele alsa da, bu iddia ancak İsrail'in Hizbullah'ı hedef alması halinde meşru olarak kabul edilebilirdi. Ancak İsrail'in, başta orantısız güç kullanması olmak üzere, bu gücü Hizbullah'a değil de sivil hedeflere karşı kullanması, devletlerin kendilerini koruma hakkı savunmasının da oldukça zayıf bir argüman olmasına neden olmaktadır. Zira yayınlanan tüm raporların en temel olarak vurguladığı gerçek, savaşta ölen Hizbullah askeri sayısının tespit edilememiş olmasıdır ki, bu tespit zorluğu, Hizbullah askerlerinin çok fazla sayıda kayıp vermesinden değil, ölenlerin çoğunluğunun sivil olmasından kaynaklanmaktadır.

Savaşın niteliği ve ortaya çıkışı, işgalin yöntemi açısından da İsrail'in Lübnan işgali önemli bir savaş hukuk ihlali olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan, çatışmanın niteliği uluslararası hukuk açısından incelendiğinde, İsrail'in işgali açıkça başka bir ülkenin ülke ve toprak bütünlüğüne doğrudan bir saldırı niteliği taşımaktadır ve BM Güvenlik Konseyi'nin bu durumlarda

---

⁹⁸ Mearsheimer and Walt, *Israel Lobby and U.S. Foreign Policy*, s. 325.

⁹⁹ Amnesty International, "Israel/Lebanon: Out of All Proportion", s. 26.

¹⁰⁰ "Israel and Total War", *El-Ahram Weekly*, 10-16 August 2006

başka örneklerde olduğu gibi tavrının net olması gerekirdi. Ancak mesele bu şekilde ele alınmamış ve saldırılar bir “terör eylemi” bağlamında tartışılıp, üstü örtülü olarak “küresel kapsamda faaliyette bulunan terör örgütlerinin engellenmesini ve imhasını, bunların lider kadrolarına, muhabere ve mali destek kaynaklarına saldırılabilmesini öngören Bush doktrinini” olarak bilenen bir çerçeveye gönderme yapılmıştır.¹⁰¹ Aslında söz konusu yaklaşım iki açıdan oldukça önemliydi ve bu temelde tartışılmasının sebebi ateşkese son veren BM Güvenlik Konseyi’nin 1701 sayılı kararıydı. İlk olarak, ABD’nin İsrail’e olan desteğinin arkasındaki temel sebeplerden biri, söz konusu saldırıların “terörizmle mücadele” çerçevesinde ele alınmıyor olmasıydı ki, bu oldukça anlamlıydı. Bu bakımdan Washington yönetiminin İsrail’e yönelik şartsız ve sınırsız hatta teşvik edici desteği bu çerçevede ele alınmalıdır. İkinci önemli nokta ise, 1701 sayılı Güvenlik Konseyi’ni kararında bir savaştan değil “Hizbullah ile İsrail arasındaki bir çatışmanın” sona erdirilmesinden bahsedilmekteydi. Yani çatışmanın tarafları “Hizbullah” ve “İsrail” olarak gösterilmişti. İsrail saldırısına Lübnan hükümetine bağlı askerler tarafından karşılık verilmemiş olması bu yorumun anlamlı olduğunu ortaya çıkarabilir. Ancak İsrail tarafından uygulanan saldırı yöntemleri, paramiliter bir örgüt ile bir devletin çatışmasını aşan boyutlara ulaşmış ve Lübnan’ın bizzat kendisine yönelik gerçekleştirilmiştir. Bunu destekleyen en az üç temel sebep vardır: a) sınırlar ötesi saldırı ve Hizbullah’ın kullandığı değil, ama Lübnan’da özellikle siviller için hayati önemde olan alt yapıların yok edilmesi, b) İsrail’in her defasında bunun Hizbullah’ın bir hareketi değil bizzat Lübnan devletinin bir saldırısı olarak sunması ve c) Hizbullah’ın Lübnan devlet ve siyasal sistemi içindeki pozisyonu.¹⁰²

Tüm bunlar birlikte ele alındığında Hizbullah’ın 2006 öncesi de birçok kez gerçekleştirdiği eylemlere karşılık İsrail Hükümetinin verdiği cevaplar düşünüldüğünde, İkinci Lübnan savaşı açıkça İsrail’in bir başka devletin topraklarını uluslararası hukuku askıya almak suretiyle işgal etmesi olarak ortaya çıkmıştır.

---

¹⁰¹ Anthony D. Amato, “International Law Aspects of the Mideast ‘War’ ”, *Jurist News and Research*, 18 July 2006, <http://www.jurist.law.pitt.edu/forumy/2006/07/international-law-aspects-of-mideast.php>. Konuya başka bir açıdan bakan karşı görüş için bkz. Anders Strindberg, “Hizbullah’s Attacks Stem From Israeli Incursions Into Lebanon”, *The Christian Science Monitor*, 1 August 2006, <http://www.csmonitor.com/2006/0801/p09s02-coop.html>.

¹⁰² “International Humanitarian Law Violations In The Current Conflict Opposing Hezbollah (Lebanon) To The State Of Israel”, Preliminary Report, *Nouveaux Droits de l’Homme-International*, 1 Ağustos 2006, 9, s. 4.

Sonuç

Çatışma ve savaş başta olmak üzere uluslararası sistem içinde kendine ayrıcalıklı bir konum inşa eden devletlerin başında kuşkusuz ABD ve İsrail gelmektedir. 11 Eylül sonrası ortaya çıkan ve temelde tarafların savaşları başlatmaları açısından konvansiyonel ölçekte mikro olarak ele alınabilecek, ancak ortaya çıkan çatışmanın küresel düzleme yansımaları bakımından makro ölçekte olmasına neden olan devletler arası savaşların temel kaynakları kuşkusuz bu iki devletin tüm uluslararası hukuk kurallarını askıya almasıdır. Söz konusu askıya alma nihai olarak başta BM gibi sistemin temel mekanizmalarından biri olan örgütlerin inandırıcılığını ortadan kaldırdığı gibi, savaş süreçlerinde ve sonrasında ortaya çıkan tablonun da gerçek niteliğiyle değerlendirilmesi ve yargılanması bakımından önemli bir engel teşkil etmektedir.

İkinci Lübnan Savaşı'nın gösterdiği temel gerçek yukarıda vurgulanan ve hukukun askıya alınması olarak tarif edilen tüm süreçlerin uluslararası kamuoyunun bizatihi gözlerinin önünde gerçekleşmesiyle mümkün olabilmiştir. Diğer taraftan İkinci Lübnan Savaşı'nın başlamasından gelişimine kadar geçen tüm süreç ve sivillerin hedef alınması planlı bir politika olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu planlama yalnızca bu çalışmanın iddia ettiği bir gerçek değil, savaş sonrası başta BM olmak üzere UAÖ ve HRW olmak üzere, İsrail'in kendi araştırma kuruluşlarının vardığı temel sonuçlardan biridir. Söz konusu sonuçların pratik düzlemde hiç bir yaptırım ortaya çıkarmıyor olması da uluslararası toplumun "en zayıf" yönlerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır.